

Pöytäkirja

27.11.2024

VN/16923/2023

VN/16923/2023-STM-55

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Kokous 5/2024

Aika torstai 21.11.2024 klo 9.00-10.52

Paikka Teams-kokous

Läsnäolijat

Jäsen

Siikavirta Jaska, pj. (x)	STM
Kokko Sari, vpj. (x)	Vammaisfoorumi
Huhtala Peppiina (-)	EK
Lehto Jani (x)	TEM
-	OM
Lithén Carola (x)	Vammaisfoorumi
Maijala Juha-Pekka (x)	YM
Mäki Anne (x)	Vammaisfoorumi
Kirvesniemi Ville (x)	SAK, STTK, Akava
Paasonen Sanna (x)	Vammaisfoorumi
- ()	Vammaisfoorumi
Pasanen Katja (x)	UM
Kivisaari Tiina (-)	OKM
Turtiainen Petri (x)	Vammaisfoorumi
Viemerö Jaana (-)	Hyvil
Välimaa Mika (x)	Vammaisfoorumi
Åkermarck Mikael (x)	LVM
Heikkonen Merja (x)	VANE/STM
Hoffrén Tea (x)	VANE/STM
Pihlajamäki Päivi (x)	STM

Henkilökohtainen varajäsen

Linna Johanna (-)	EK
- ()	TEM
- ()	OM
Metsävainio Katja (x)	Vammaisfoorumi
Kilpelä Niina (-)	YM
Jääskeläinen Marko (x)	Vammaisfoorumi
Sahamies Miika (-)	SAK, STTK, Akava
Kilpeläinen Viivi (-)	Vammaisfoorumi
Huusko Anne (-)	Vammaisfoorumi
Kokko Anna (-)	UM
- ()	OKM
Vuori-Karvia Johanna (-)	Vammaisfoorumi
Vogt Ellen (-)	Hyvil
Jaakkola Kata (-)	Vammaisfoorumi
Uusitalo Eveliina (-)	LVM

Pysyvät asiantuntijat

Ahola Sanna (-)	Ihmisoikeuskeskus
Niittyvuopio-J. Leena (-)	Saamelaiskäräjät
Katsui Hisayo (-)	Helsingin yliopisto
Lindqvist Gunilla (x)	Ahvenanmaan maakuntahallitus
Ahonen Sanna (x)	STM
Tervahauta Hanna (-)	STM
Mölläri Markku (x)	VM
Nurmi-Koikkalainen Päivi (x)	THL
Helinko Hanna (x)	SM
Salenius Maria (-)	Kuntaliitto

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Käsittelyt asiat

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja todettiin kokouksen läsnäolijat. Neuvottelukunta vietti hiljaisen hetken yllättäen menehtyneen neuvottelukunnan pitkäaikaisen jäsenen Jukka Sariolan muistolle.

2. Esityslistan hyväksyminen

Pääsihteeri kertoi lausuntoihin ja muihin asioihin tulleen täydennyksiä. Esityslista hyväksyttiin näillä muutoksilla.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja 4/2024 (suomi ja ruotsi) oli hyväksytty sähköpostimenetellyllä.

Päätös: Merkitään edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi.

4. Kansainvälinen yhteistyö, toimenpide 75

Suomi on vuonna 2025 puheenjohtajamaa pohjoismaisessa ministerineuvostossa ja sen myötä puheenjohtajana myös vammaisalan yhteistyöneuvostossa.

Toimintaohjelman toimenpide 75 liittyy pohjoismaiseen puheenjohtajuuteen ja YK-vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoon sekä vammaisasioiden valtavirtaistamisen tavoitteeseen.

Tea Hoffrén esitteli puheenjohtajuusvuoden teemat ja suunnitellut tapahtumat Esittelydiat liitteessä 1.

Pohjoismaiden ministerineuvostossa jatketaan puheenjohtajuuskaudella 2025 työtä Visio 2030:n ja sen kolmen strategisen painopisteen toteuttamiseksi. Suomi kiinnittää puheenjohtajuuskaudellaan erityistä huomiota yhteiskuntaturvallisuuteen, mukaan lukien kriisivaurautumiseen ja resilienssiin sekä lapsiin ja nuoriin. Puheenjohtajuuskauden ohjelma löytyy [tästä linkistä](#).

Poimintoja tulevan puheenjohtajuusvuoden tapahtumista:

- Oikeus itsenäiseen elämään ja osallisuuteen -konferenssi 12.-13.2.2025
- Vammaistutkimuksen konferenssi Helsingissä toukokuussa ja sen yhteydessä järjestettävä symposium
- Pohjoismainen sivutapahtuma osapuolikokouksessa New Yorkissa kesäkuussa
- vammaisalan yhteistyöneuvoston kokoukset toukokuussa ja lokakuussa

Päätös: VANE merkitsi kuullun tiedoksi.

5. Eläminen itsenäisesti ja osallisuus, toimenpiteet 31-33

Vammaispalveluja koskeva lainsäädännön uudistus (HE 122/2024) tulee voimaan 1.1.2025. Esitys oli parhaillaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä. Terhi Karaus STM:stä esitteli esityksen sisältöä ja toimeenpanon etenemistä. Uudistus liittyy toimintaohjelman toimenpiteisiin 31-33. Esittelydiat liitteessä 2.

Keskustelussa Vammaisfoorumin edustaja kysyi, kuka tekee arvion siitä, minkä lain perusteella palveluja myönnetään ja jatkuvatko nyt käytössä olevat palvelut, mikä vaikutus uudistuksella on nykyisiin päätöksiin. Esittelijä totesi, että palvelutarpeen arvioinnin prosessi säilyy ennallaan ja sosiaalityöntekijä tekee arvion yhteistyössä asiakkaan kanssa ja lakiin liittyy kolmen vuoden siirtymäsäännös. Voimassaolevia päätöksiä ei ryhdytä vuoden vaihteessa muuttamaan.

Vammaisfoorumin puolelta esitettiin myös huolta, että osa vammaisista ihmisistä olisi jäämässä palvelujen ulkopuolelle, ja että ikärajaus olisi kuitenkin piilossa esityksessä. Samoin esitettiin näkemys, että seurantaan tarvitaan hyvinvointialueille tukea. Hyvinvointialueilla uudistetaan soveltamisohjeita ja niillä vaikutetaan voimakkaasti palvelujen saantiin. THL:n resurssien riittävydestä kannettiin myös huolta. Puheenjohtaja totesi, että tämän tyyppinen lainsäädäntö on hyvin perus- ja ihmisoikeusherkkää, ja siksi toimeenpano ja siihen liittyvä koulutus ovat todella tärkeitä. Myös toimeenpanossa tulisi huomioida osallisuus. VANEn tulee seurata myös toimeenpanoa. Pääsihteeri esitti myös huolensa yksilöllisten tarpeiden toteutumisesta. Monilla hyvinvointialueilla soveltamisohjeita noudatetaan kategorisesti ja yksilölliset tarpeet eivät tule riittävästi huomioiduksi. Laki edellyttää kuitenkin aina yksilöllistä tarvearviointia.

Päätös: VANE kävi keskustelun lainsäädäntöuudistuksen sisällöstä ja toimeenpanosta ja merkitsi kuullun tiedoksi.

6. Kansallisen toimintaohjelman seurannan suunnitelma

VANE hyväksyi kokouksessaan 13.9.2024 YK:n vammaisyleissopimuksen kansallisen toimintaohjelman. VANEn tehtävänä on seurata ohjelman toimeenpanoa. Ohjelma sisältää 13 sisältöaluetta ja 75 toimenpidettä. Tarkoituksenmukaista on toteuttaa seuranta teemoittain siten, että kussakin VANEn kokouksessa tarkasteltaisiin lähemmin yhden tai enintään kahden sisältöalueen ja niiden keskeisten toimenpiteiden etenemistä ajankohtaisten asioiden ohella. Lisäksi ehdotuksena oli, että vastuutahot raportoisivat säännöllisesti toimenpiteiden etenemisestä tätä varten luotavaan raportointipohjaan. Neuvottelukunnassa kokonaistilannetta käsiteltäisiin kerran vuodessa. Tämä helpottaisi toimintaohjelmakauden lopussa tehtävää loppuraportointia.

Pääsihteeri oli tehnyt alustavan suunnitelman seurannan toteuttamiseksi vuonna 2025. Seuranta toteutettaisiin kolmella keinolla; VANEn kokouksissa (1-2 teemaa/kokous), teknillä seurantapohjalla, esim. excel ja loppuraportin laatimisella Vuoden 2025 ensimmäisen VANEn kokouksen teemaksi esitettiin kokonaisvaikutustenarviointia, toimenpide 5, ja toisen kokouksen teemaksi Suomen määräaikaisraportin käsittelyyn valmistautumisen prosessia, toimenpiteet 70 ja 71. Muiden kokousten teemat olivat vielä auki. Puheenjohtaja korosti, että valittavien teemojen tulisi olla keskeisiä ohjelman kannalta ja myös ajankohtaisia käsiteltyä aikaan.

Keskustelussa kannatettiin tehtyä seurantasuunnitelmaa. Samalla kuitenkin kysyttiin toimintaohjelman julkistamisesta. Puheenjohtaja vastasi, että julkistusta on viivästyttänyt valtioneuvoston periaatepäätöksen puoltamisen odotus, johon poliittinen johto ei ole ehtinyt ottaa kantaa. Mahdollista on kuitenkin edetä myös julkaisuun ja miettiä sitten toisenlaista periaatepäätösesitystä.

Ahvenanmaan edustaja kysyi Ahvenanmaan roolista YK:n maaraportointiprosessissa. Ahvenanmaalla on oma toimintaohjelma täytäntöönpanoa varten. Pääsihteeri totesi, että voidaan keskustella teeman yhteydessä myös Ahvenanmaan roolista ja UM:n edustaja kertoi, että tarkempia tietoja prosessin etenemisestä ei ole vielä saatu. vain käsittelyn ajankohta elokuussa 2025.

Todettiin, että seurannassa edetään esitetyllä mallilla ja pyydetään vielä kirjallisesti vastuu-tahoilta ehdotuksia sisältöalueiden ja toimenpiteiden käsittelyajankohdista. Myös VANEn jäsenistö saa esittää toiveita sisältöalueiden käsittelyyn.

Päätös: VANE kävi keskustelun kansallisen toimintaohjelman seurannan toteutuksesta ja sisältöalueiden käsittelyjärjestyksestä. VANE hyväksyi esitellyn seurannantoteuttamisen mallin ja lisäksi kysytään vastuutahoilta ehdotuksia sisältöalueiden ja toimenpiteiden sopi-vista käsittelyajoista. Myös VANEn jäsenet voivat esittää toiveita sisältöalueiden nostami-sesta käsittelyyn ja käsittelyn ajankohdista.

7. Ministeriöiden ja sidosryhmien kuulumiset

Pääsihteeri oli pyytänyt etukäteen ministeriöiltä ja sidosryhmiltä listausta ajankohtaisista asioista, joista on laadittu yhteenveto.

Yhteenvetoa täydennettiin STM:n osalta: Euroopan unioni on hyväksynyt eurooppalaista vammaiskorttia ja vammaisen henkilön pysäköintilupaa koskevan direktiivin. EU hyväksyi myös direktiivin, jolla vammaiskortti ja pysäköintilupa laajennetaan koskemaan EU-kansa-laisten lisäksi jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia. Direktii-vien tarkoituksena on helpottaa vammaisten henkilöiden matkustamista EU:ssa.

Jäsenmailla on kaksi ja puoli vuotta aikaa mukauttaa kansallinen lainsäädäntönsä ja järjes-telmänsä direktiivejä vastaaviksi. Direktiivejä aletaan soveltaa kolmen ja puolen vuoden ku-luttua.

STM:n tiedote suomeksi:

<https://stm.fi/-/vammaisten-henkiloiden-matkustaminen-eu-ssa-helpottuu>

Tiedote ruotsiksi:

[https://stm.fi/-/vammaisten-henkiloiden-matkustaminen-eu-ssa-helpottuu?langu-
ageld=sv_SE](https://stm.fi/-/vammaisten-henkiloiden-matkustaminen-eu-ssa-helpottuu?langu-
ageld=sv_SE)

Lisäksi STM:n itsemääräämisoikeushankkeen seurantaryhmä on päättänyt asettaa IMO-opastyöryhmän, jonka keskeisenä tehtävänä on kartoittaa jo julkaistuja oppaita ja hyviä käytäntöjä liittyen siihen, miten voidaan tukea itsemääräämisoikeutta vähentäen rajoitustoi-mia.

VM:n edustaja kertoi, että aluevaltuutettujen opasta ollaan päivittämässä ja työssä on huo-mioitu myös vaikuttamistoimielimet. VM on käynnistämässä selvityksen myös kuntien ja aluevaltuustojen roolien päällekkäisyyksistä.

Keskustelussa Vammaisfoorumin edustaja kysyi erillisvaltuutettujen tehtävien mahdolli-sesta päällekkäisyyksien karsimisesta. Paikalla ei ollut kuitenkaan OM:n edustajaa, joten asiaan palataan. Lisäksi Vammaisfoorumi esitti huolensa ensi kevään kaksoisvaaleista, joissa äänestysliput ovat eri väreisiä ja eivät siis esteettömiä näkövammaisille äänestäjille. Äänestyslippujen muotoon puuttuminen edellyttää lakimuutosta, mutta toivottiin, että asia ainakin ennen seuraavia kaksoisvaaleja voitaisiin ratkaista.

Päätös: VANE kävi keskustelun ajankohtaisista vireillä olevista asioista ja merkitsi yhteen-vedon ja sen täydennykset tiedoksi.

8. VANEn edustajat työryhmissä ja työryhmäkuulumiset

- Liikuntatieteellisen Seuran soveltavan liikunnan tutkimus- ja kehittämistyöryhmä/Sari Kokko: kokous oli pidetty 20.9.2024. Kokouksessa käsiteltyjä asioita olivat mm.: 1. Paraurheilun organisoituminen ja tila Suomessa; huoli tulevaisuudesta, tarvittaisiin voimakkaampaa tukea, valmisteilla lisäraportti muiden maiden paraurheilun organisoitumisesta ja kustannusrakenteesta, 2. Suomi Liikkeelle –ohjelman 2025 vuoden rahoitus soveltavalle liikunnalle 0,8M€, 3. Tiedoksi: YM:ssä aukeamassa kuntien lähivirkistys- ja kehittämisen haku. Seuraava kokous pidetään Jyväskylässä 13.12.2024.
- Selkokielen neuvottelukunnan kokous/Merja Heikkonen: Kokous pidettiin 20.11.2024: Kokous oli neuvottelukunnan kolmivuotiskauden viimeinen. Esityslistalla oli mm.: 1. Maahanmuuttajataustaisten nuorten osaaminen PISA 2022 -tutkimuksessa, 2. Alustavia havaintoja selkokielen tarpeesta Suomessa, 3. Tekoäly selkokielisten aineistojen tuottajana, 4. Selkokielen toimintaohjelman 2024-26 toteutuminen kuluvana vuonna.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi työryhmäkuulumiset.

9. Lausunnot

Vireillä oleva

- OKM: Hallituksen esitys jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi, VN/1227/2024, määräaika 8.1.2025

Lausutut/kommentoidut

- Traficom/kommentointipyyntö: Avustavan koiran kanssa joukkoliikenteessä –opas, määräaika 23.9.2024, <<https://traficom.fi/fi/ajankohtaista/opas-avustavan-koiran-kanssa-matkustamisesta-joukkoliikenteessa-julkaistu>
- LVM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle mikroliikusta koskevaksi lainsäädännöksi, VN/26458/2023, määräaika 1.11.2024

Lausumatta jätetyt

- LVM: Asemanhaltijan tehtävien järjestäminen Suomessa (VN/14164/2024), määräaika 27.9.2024
- OM: Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma), (VN/25525/2023), määräaika 22.11.2024
- OKM: Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta (VN/17928/2024), määräaika 22.11.2024

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi vireillä olevan, lausutun/kommentoidun ja lausumatta jätetyt lausunnot.

10. Muut mahdolliset asiat

- VANEn pysyvästä asiantuntijasta Hisayo Katsuista tulee Helsingin yliopiston professori ja hän pitää juhlaluennon 4.12.2024 klo 14.30-15 Helsingin yliopiston päärakennuksessa, Fabianinkatu 33, luennon aiheena Miksi vammaistutkimus?
- VANELle perustetaan Tiimeri-työtila, josta lähetetään infoa jäsenille myöhemmin

11. Seuraavat kokoukset

Ehdotus vuoden 2025 kokouksiksi:

- 23.1.2025 klo 9, etäkokous
- 13.3.2025 klo 9, etäkokous
- 21.5.2025 klo 13, läsnäkokous, kokouspaikkana VM Mariankatu 9, Jakovara
- 17.9.2025 klo 13, läsnäkokous, kokouspaikkana STM Meritullinkatu 8, Meritulli
- 20.11.2025 klo 13, etäkokous

Päätös: VANE päätti vuoden 2025 kokousajankohdat esityksen mukaisesti.

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.52.

Puheenjohtaja

Jaska Siikavirta

Neuvotteleva virkamies

Merja Heikkonen